

MRKAČ PLUS

Mrkač Plus
Raj pod Triglavam
Po Pusto, 2011

**TKO NEJ BSE ZGODIVO,
AL PA TUD NE**

Nekej okrogl'h pa dvomliv'h

4A

KAZALO:

<i>Kurji svet</i>	4
<i>Špricane</i>	6
<i>Homo politicus</i>	7
<i>Zvata poroka</i>	12
<i>Bankirj'</i>	13
<i>Gospod doktor</i>	17
<i>P'r dohtarjo</i>	22
<i>Douh pa pobešen nosou</i>	26
<i>Ena iz Raja</i>	28
<i>Ris, Planta, Clemidium</i>	30
<i>Ris</i>	35
<i>Planta</i>	36
<i>Clemidium</i>	37
<i>Cliena – Breg (pri Zasipu)</i>	38
<i>Jevouca</i>	39
<i>Šmelcar pa negou žebrane</i>	41

urji svet

Pa so p'ršle tist cajt, kso kure same žvele u velič'h štavah. Bvo j'h je za 'n ceu narod, pa use glih. Poj so pa nardile svoj svet, čer so se use sorte pogovarjale pa use sorte sklepane, kva pa koko bo p'r nih od zdej n'prej.

Pa so se dogovorle, d' bojo zdej tič sedel sam na svoj'h jajc'h, pa d' ma usak t'č pravico met jajca, pa d' so kure enakopraune petelinam (bvoj pa le ukol obrnen sej bvo petelinou komej za seme, pa u tmo svet niso mel kej odločat).

Poj so pa rekle, d' bo zdej nihou t'č zdu na nihov'h jajc'h, pa ne 'n druj, k' ga vone ne marajo. No, tko so na svoja jajca postaule gor svojga tiča.

Ja, kva pa zdej? Do dons še uben petel'n ni zdu na tuj'h jajc'h, pa tud na svoj'h ne (kj'h pa nima). Do dons so na svoj'h jajc'h čpele sam kokle, ja, res je pa tud, d' so j'm hudob'n tič podtaknil tud k'sne tuje jajca.

Ja, kdou pa zdej u tmo ta noumo kurimo svet realizirou nihove sklepe? Pa so sklenile, d' bo mogu bit to lastnik štave. Taj pa poj naredu valil'nco, pa ni na jajc'h čpu uben t'č pa ubena kokla pa uben petel'n, jajca jpa valiva k'r elektrika.

Kure pa u l'ft, pa kokodajs, pa d' so enakopraune, pa d' k'r vone sklenejo tud more bit uresničen. Pa

so predlagale nihouga petelina, kje tko lep pa prid'n pa prjaz'n (d' se p'rklon pa, d' počepne na usako kuro) za čast'nga župana (toj za tistga, kbo regirou sam kuram, pa on odločou o tmo kvau s kuram).

Kure so mele u seb še tiste gene, kso sj'h nabrale u domačmo kur'nk, na domačmo dvoriš, ni bvo pa ubene kure ne petelina, kb' to še sam dožvu. Že zdaunej so mnil tist cajt, kje petel'n še peu na vrh gnoja, kso cverg'lc kikirikal na streh od štave, kso use sorte kure kokodakale t'krat, kso znesle jajc, pa kj'h je gospodina futrova pa j'm metava pičo, kje....

Ja, poj se pa sprašujete, kokoj bvo to na konc?

Ja, a ste že pozabil, d'j bvo to use u'n tač velič štal, kjoj naredu 'n kmet. Poj pa p'ršva kriza, paj bvo use sorte tičou odveč (tist'h petelinou u Afrik, kso j'h nagnal ta last'n tič, tist'h kso zbežal s (tujmo) gnar'jam pa potonil po ta nejlepš'h kraj'h ukol po svet, pa tist'h, kso za sabo potegnul umetno m'gvo, d' se neb vidvo ne nih, ne nihov'h grehou, pa...), pa se jajc pa pšancou pa kur pa petelinou ni davu več prodat, jpa izpraznu uso štavo, posvou use sk'p u kafilerijo, štavo pa zap'ru, pa začeu čakati na bolš cajte. Č'jh bo pa dožvu, pa kaš'n bodo te cajt', ute

pa sami vid'l. Poj bote pa vi men povedal, kokoj švo use to n'prej.

Špricane

Ja, sej po šovah zmerej b'l širvo špricane. Otrc so se raj potepal okrog, k't pa d'b poslušal učit'lce pa se matral z učenam. Poj pa kvaj za nard't?

So pa naroč'l polcij, d' nej u tistmo cajt kje šova, gre mau ukol pogleda, č' se če zadržujejo tist iz šove, namest dab ble u šol.

No, jpa polcija res prečesava gostilne pa štacune pa bifeje pa ta druje lokale pa ujeva pa p'rulekva u šovo 14 'ldi: dva učenca pa 'n ducat učit'lnou pa učit'lc.

Homo politicus

So se zbral ta na nou izvolen župan ta zafurane regije »Zgornja Gorenjska«, dab rešval skupne probleme. Usak jmu svoj'h tolk, d' j'h je komej nosu, d' ne govoremo o predvoliln'h oblubah, zdej pa še to, d' mou jo navož'l še sosedove. Do zdej sej ogibou us'h tist'h, kso segal komej kej v'n iz nihov'h prestolnic, na mejo za hudiča ni šu, zdej nej gre pa še čez.

Usak jmu ceu k'p svoj'h problemou, kso mo j'h zapust'l negou prednik, u negoumo cajt vladana se j'h je rodivo cel k'p, von pa sam, čj bvo treba kej nard't. Ja, gobce vrtet, za toj mu dost pomočnikou, kje bvo pa treba kej res nard't, pa 'nčer ubenga. Cajt pa sk'p z negoumo mandatam tko hit'r n'prej! Usak je po svojmo pred'nko nasledu ceu k'p kan-

C
A
R
N
I
O
L
A
L
T
A

H
O
M
O
P
O
L
I
T
I
C
U
S

Stolen from Scotland

Ukradeno Škodom

clajfukso, kniso ble za ubeno rabo, kso se nabiral t'm, poj kniso ble več izvolen (poti nazaj ksvojmo prejš'nmo deu sos pa zap'r'l, al pa so ratal preveč imenit'n, kso j'h 'ldje 'nkrat izvolil, za tak deu so mel pa usposoblene sam klune, možgane pa sigur'n ne. Za tak deu b' rabil šove, von so mel pa za sabo sam svojo stranko, učas so rek'l partijsko šovo, s to se pa mostou ni dau static'n izračunat).

Ja pa ne mis'lte, dj to sam od dons. O že zdaunej prej so se šle tače štorje.

Tko so še po druj svetovn vojn 'ldje gledal fajmoštra u rt, kje ta mašvou pa govoru svojmo bogo po latinsk. 'ldje so ble na en stran ograje, poj jbva ograja, poj fajmošt'r z ministrant'm, poj miza, poj pa oltarje, nad nim pa boh. Tko so gledal 'ldje fajmoštra u r't, kje ta mašvou, brau iz bukve, kjoj imu na miz, piu iz kelha, kgaj mu glih tko tam, pa se obračou gor prot bogo na oltarjo. Čj biu to ta prau cajt, jpa še zmerej molu k uzhajajočmo sonc, kje uzhajou gor zad za oltarjam, sej bva cerku postaulena tko, d'j biu oltar postaulen na nejb'l uzhod'nmo konc cerkle.

No, pa d' noute misl'l, dj to kej nouga. Tko sej egip-tousk faraon Ehnaton obračou prot svojmo fotro Atono, poj kje ta um'r pa ratou boh, na glih tak način.

Ja, duhoušna sej že pred velik tauž'nt let'm postauva med boga pa 'ldi, dosegvaj to, d' sej sam vona uhka obračava naraunast prot bogo, sam posvečen 'ldje so uhka to počel, ta druj so mogli pa met svoje posrednike. No, tkoj ostavo to use do t'krat, kso predeval cerkve tud p'r nas, postav'l mizo z razpelam pred ograjo. Zdej jpa fajmoš'tr med mašo gledou 'ldi, mašvou u slovenš'n, tko d' so ga uhka razumel tud navad'n 'ldje, oltarjo pa uzhajajočmo sonc pa kazou r't.

Ja, p'r usmo tmo jpa čud'n sam to, d' dokler 'ldje niso razumel ne fajmoš'tra ne boga, kva sta se ta dva med seboj pogovarjova, d' so ble t'krat cerkve pohne. Poj kso pa začel ta klepet razumevat, so ble pa zmerej b'l prazne. Ja, čud'n je tud to, d' dokler je fajmoš'tr kazou 'ldem r't, d' so mo rad lez'l u rt (pa od tam naprej u negovo gvavo, negova usta pa od tam k bogo), d' sej te rit marskej prjeu, tko d' so fajmoš'tr' uhka bol žvel, k't pa tist, kso mo lez'l u r't.

No, pa pogledamo dons današne politke, kaš'n spekt'r ritoliznikou majo ukol sebe. Čvouk se sam sprašuje, kva majo te u zad. Če j'h sodmo po tmo, k'r j'm p'rhaja skoz usta, more bit zad 'na velika praznina (kpa tko 'lpo doni).

Pa hudiča, če so poj naraun zakon, po ker'h se more usaka praznina zapount s tist'm, k'r je ukol

ne, a so poj 'ldje, kniso ritolznik, še b'l prazn'h gval, tko, d' še ritoliznik nimajo od n'h kej dobit?

Ja, mormo pa že mau bol pogledat pa ne sam po naraun'h zakon'h! Dob'r poglejmo usakga posam'z'n, pa mo vid'l, d' se ritoliznik združujejo, d' spadajo iste sorte sk'p, d' tišejo sk'p tič istga perja pa farbe, tič ist'h nagnenost pa iztirjenost. Ja, pa to še ni dost. Poj se dajo pa še evidentirat pa registrirat, poj pa usmo tmo rečejo stranke (to ma sigur'n k'šno vezo z usrankam, sej so posledica ritolizništva).

Ja, ja, kam smo p'ršle. Učas je kmet sam posjau svoj pole, sam požeu, sam pož'ru tist, k'r je prdevou. Kje pa začeu dajat bogov'm, pa kso začel na žrtvenik (oltarno mizo) dajat žrtve (žrtvoval) svečenik, se j'h je pa pojauvo zmerej več, kso vot'l žvet od negouga deva. Zmerek več je bvo tist'h, kniso oral, sjal, žel pa mvatil, ampak sam razpolagal s tistmo z'rnam, kgaj kmet namvatu. Nihou »deu« sej začel šele t'krat, t'krat so začel šele »devat«, pa pobirat ta deset, pa ta devet deu pa tko naprej, od tistga, k'r je kmet »p'rdevou«.

Ja, ja, dons so cerkle zmerek b'l prazne, zato so pa b'l pohne strankarske dvorane. Ja, kok'r je zgubiva duhoušna, tok več sje nabrava politka, pa še k'š'n druj tud.

Ja, učas je cesar reku »Das Volk muss fromm und dumm sein« pa ga kmet ni zastopu, zastopiva sta ga pa far pa praudar, pa so usi tist, kso to razumel, ta folk tud moz'l. Kmet jpa prežvu sam tok cajta, dokler so ble te del'č, pa sej von uhka nane požvižgou, kolk'r b'l sej nane požvižgou, tok bol sej mu.

No vidte, tud dons je tko. Požvižgejte se na use te stranke, ritoliz'nke, bodte del'č preč od nih, ne glejte j'h pa ne poslušajte j'h. Uzdajte se u se in u svoje kljuse pa pstite, nej počnejo k'r čjo, pau tud v'm bol švo.

Č' pa mis'lte, d' to ni res pa vrzte tistno bicik'lno t'm zgorej 'n porajk'l med šprikle, paute vid'l kvau poj.

No, naš ta friš'n pečen župan ni vedu, kva b' nej prej storu. Pa sej spomnu, d' majo stranke svoje gvale t'm u inozemstvo, u Lublan, pa kva čeb mo t'm pomagat? No, pa b'rž u Lublano! Č' pa mis'lte, d' sej usedu na bicik'l, tko k't naš Škot (kje tud doma na svoj Zgor'n Gorensk (Upper Highlands) – kpa ni zafurana), se straš'n motte. N'š župan sej usedu u auto, pa gaj šofer zapelou če na oberkomando svoje stranke. Ja, sej mi nismo Škotje, kva bojo pa 'ldje rek'l? Ja, škotje pa že nismo, d' poj 'ldem neb n'č dal pa prou lakom'n žvel. 'ldje morjo vid't, d'j žiulene (pod nam) zmerej bol, pa č'prou na puf. Puf

seu že 'nkok pvačou, zakva mamu pa na usak'h tok cajtu volitve, nekej mormo pa tud zapst't svoj'm zanamc'm daujo rešval. No, to reelekcjo mo že nekak prežvel, na ta druj bomo pa poj misl'l (tko kso ta druj prej tud).

No, tkoj bvo poj pozablen na use tiste težave, kj'h j'm je devova ta zafurana »Zgorna Gorenska«.

»Hej šofer, kboš vidu ta p'rvo gostilno, ustau!«

Kokoj biu pa žiulene poj v's u rožcah, pa br'z težau pa problemou, spa sami uhka mis'lte.

Zvata poroka

So prašal zvatoporočenca, kokoj žvu, d'j tok cajta prežvu u zakon, jpa reku d' zvo zmer'n.

»Ja, če spa staknu tako ženo, d' sta se uhka tok cajta ed'n drujga prenašova?«

»U poroč'n posredvau'nc, t'm s'm jo dobiu, sam dons jo pa neb uzeu tko k't t'krat, ampak bjo uzeu raj na lizing.«

ankirj'

Jpa politik djau, d' uben druj n'more tok nard't, za 'ldi k't glih von. Poj pa reku bankir, d' politik čist n'č neb naredu, č' mo von neb s svojmo gnarjam to omogoču. Poj pa reku direktor, d' neb ne politik pa ne bankir n'č imeva č' neb nega mouzva. Poj so pa 'ldje rek'l, d' direktor n'č neb mu, č' neb nih mouzu.

Ja, zdej pa reku politik, daj use to mogoč sam t'krat, k'd'r ma von ta prave ideje pa j'h spele.

Bankih jpa djau, d' dougove uhka sam von nardi, kma gnar, č' ga ni zga pa nardi.

Ja, koko pa so sprašval 'ldje, sej bga tud von rad deval.

Ja, č' politik nardi nekej, k'r mora poj bankir pvačat, pa nimata ubenga gnarja u bank, s more pa bankir tud nekej izmis'lt. Prau, da bo naredu puf, pa d' bo use tist k'r sje izmislu politik poj prouzaprou pvačan iz pufa.

No, poj pa res tist nardejo, poj pa to res use zapufan.

Ja, tga pa n' razumem! Č' jest nekej nardim, poj je tist narjen, pa basta. Č' pa politik nekej nardi, jpa tist doug?

Bankir pa prau d' von ne žvi od gnarja ampak od douga. Tud dga ne razumem, sej iz tistga gnarja,

kga mam jest u bank, poj politik deva tist, k'r sje von izmislu.

Tač'h voslou, k't s'm jest, d' dajo gnar u banko, jpa velik.

Bankir ta gnar obrača, pa gre staut z drujmo politikam, d' bo uhka svoje 'ldi še b'l nategvou.

Tiste kmajo p'r nemo spraulen gnar poj ožema na dva načina.

Za tist gnar kga majo p'r nem 'ldje, daje 0.1 % obresti, poj pa daje kredite (tud politik'm) po 10 % obrest'h.

Us'm pa zaračunava use k'r devajo računalnike (sej sam tko al tko n'č ne deva).

Ja, sej toj ta prava zvata jama, sam zaračunavane, za tist k'r ne deva pa k'r nima.

Ja vosu, a nis opazu, d'j kmau v's gnar bankirjou. Pa ne sam to. Von prodaja za gnar še popirje, k ni so gnar. Tmo reče »Futures«, k'r b' nej pomeniu bodočnost. U začetk t' razlagajo, d'j to tvoja najbolj bodočnost, kpa pride tist cajt pa ugotoviš, d'j bva to najbolj bodočnost sam za bankirja.

Ja, tko se po 'nmo cajt zbere v's gnar p'r bankirjo, pa ne sam tist od 'ldi, zmerej več gnarja jpoj negouga, od 'ldi pa zmerej m'n.

D' pa to še bol deluje pa poskrbi inflacija. Tak delvane bank seveda povzroča inflacijo, kjo morjo pa

prenašat tist izven bank, sej banka ne dela z realn'm vrednost'm ampak z imaginarn'm. Z razliko med obema vrednostma pa spet upraula banka.

Poj so pa politik' misl'l, d' bojo p'rsil'l bankirje, d'ujo te deval po reg'lc'h, kj'h bodo von postav'l, vosle!

Bankirje so se za po leta potuhn'l, pstil za njihove interese devat praunike (kso se pust'l dob'r pvačat – seveda z naš'm gnarjam) poj pa spet po ta star'm naprej.

U star'h cajt'h so ble za to kriju Judje, pa so j'h začel preganat, dons kso pa to bankirje, j'h pa ubed'n ne prgana. A ste že kdaj slišal za pogrome prot bankirj'm? Jest že nis'm, pa tud še 'nčer nis'm kej tačga brau.

Učas so cesarje shecal 'ldi, d' so se tmo up'r'l, pa nasad'l Jude na kole. (K pa 'ldje niso ved'l, d' majo cesarje veliče dougove p'r Jud'h). Dons pa 'ldje vejo, d' majo današ'n politik velike dougove u bankah, d' so ponucal že v's gnar, k ga bodo današ'n vladarj' pobrale že bodoč'm generacijam.

Ja, kva paj to zan gnar, kga ni, pa je!

Ja, toj usa tista razlika med realno pa imaginarno vrednostjo, kso jo ustvar'l denar'n sistem', kj'h trajbajo bankirj'. **Bankirje so zmerej žvel od dougou, pa ne svoj'h. Č' j'm uzamete te dougove, pa tud banke več ne delujejo, še m'n pa bankirje.**

Č' se ubed'n ne zadoužuje, tud dougou ni, poj tud izposojevalcou pa posojevaucou ni.

'ldje, žvite od tistga, k'r uhka pvačate s tist'm, k'r mate u žep, pau te vid'l, d' bo naenkrat use drgač. Sam ne pstite čifut'm, d'bs izmisl'l use sorte barabi-je pa 'ldi spraulal ob nihou gnar, k ga rabjo za u-sakdan žiulene pa ne za use tist, k'r ponujajo šta-cune. Te generirajo želje, te pa dougove. No vid-te, usmo tmo so rekle učas »ameriška življenska pot« al pa »ameriški način življenja«, k ga mi tko nekritič'n pouzemamo po nih. Poj pa nosmo tud ta glaune posledice, sej so von za sebe že iznaš'l zdraviu, k pa deluje sam p'r nih (izdajanje petrodolarjev). Mi pa nosmo sam posledice, toj inflacijo.

Ja, tko je, č' se gre ed'n gospodarja, ta druj pa podgospodarja. Učas so mel gospodarj' Jude, kso j'h uhka za kej p'rkrajšal, te so pa moz'l navadne greš'nke, dons majo pa Amerikanc Evropo, ta pa izžema Evropejce (pa še tud druje, č' j'h more!). No, usmo tmo pa poj rečejo »globalizacija« (Bosanc je tmo reku: »Jebi cio svet«).

ospod doktor

Pa so mel Nemc velik ministrou, kso ble doktorj', mel so pa tud 'nga, kje biu minister za vojskvane. Pa ta ni biu sam doktor, biu je še velik plemič »von und zu«. Imuj pa tud tak pisane, k't pa naša Dobrča (ja, sej glih to mej opozorvo, d'j tud to nekej u zvez z naš'm kraj'm), pisane pa tko douh, das ga uben n' more zapom'nt.

Poj so pa ugotov'l, d'j ta svoj doktorat prepisou iz use sorte druj'h publikacij. Ja kva pa zdej? U parlamento za doktorate niso pristoj'n, na univerzah pa niso pristoj'n za ministre!!!

Sam če za hudiča jpa dobiu svoj doktorat, a u pondelk zutrej na pvac p'r branoukah?

Ja, kvaj pa devova usa ta srena, kje zagledou svet ta »tit'l«?

Zdej pa 'nčer ubene besede o usmo tmo. Kdoj zatiskou uči, kdoj mu odprt žep, kdoj mu douh jez'k, kdo use sej stmo okoristu, pa kerga so nasankal? Edin zagovor, k' ga ni bvo slišat, je biu ta, d' u ceu tej poplau doktoratou, pač use n' more jet br'z napak.

Ja, za kva pa usa ta poplava, to pa uben ni prašou. Še m'n so pa prašal, če so fotr' te poplave, še bol č'b rek'l, us'h tač'h poplau?

Uzpored'n s tmo jpa tekva še druja gonja okol Berlusconija pa Gadafija. Pa se sprašuj'm, zakva tud ta dva nista doktorja, kse gr'sta tud use skoz 'no vojno.

Uzpored'n s tmo jpa tekva borba za oblast u severn Afrik pa na Bliž'nmo uzhod med diktatorj'm pa ljudstvam.

Gadafi jbiu že na zunaj tač general, d'b mu p'r nas uhka sam u cirkus' tač nastop, u tač uniform, pa basta.

Berlusconi jbiu povomlen pa obunkan, muj pa še skoz na širok odprta usta, kso bruhova vog'n na use strani (kso ga potegnul dol z 'ne mvaioletne kurbe), pa basta.

N'sh »von und zu« jpa sam poniknu pa poslou na »plemišk karneval« u Aachen svojga brata, d'j ta namest nega fasou ta »cirkusantsk vog'n«, na univerzo, kmoj pa podeliva »tit'l«, jpa posvou svoj doktorsk klobuk, pa basta.

Men se zdi, d'j use to sam zarad tga, ker se 'ldje grejo sam 'n cirkus. Res pa je, d' ta cirkus rata uhka tud tko res'n, d' psti za sabo velik krvi, ta hude pa ta prave.

Do dons so se diktatorj' pa doktorj' komej ločval. K'r poglejte, če tud doktorj' (tko, k't diktatorj') niso nekej več k't pa ta druj 'ldje?

Če ste pa še vid'l k'šnga miuga diktatorja? O, seveda ste ga, sej glih u tmo j v's cirkus. Spredej milina, zadej pa kri.

Poj se pa sprašujete, kdaj so te 'ldje uhka ratal tak. A t'krat, kj'h je dojiva mat, a u vrtco, a u osnov'n šol, a na univerz, a če za hudiča?

Poj s'm pa gledou, »Don Camila« pa vidu, d' se začne use sk'p že pred rojstvam, sam t'krat tega še n' vidmo (ja s čem pa, č' pa še nimamo uči? Sej mrbit j'h pa nimamo glih zarad tga, d' tega neb vid'l?), pa d' se n' konča s smrtjo, sej 'ldje človeka še poj spreminajo na use sorte načine, č'prou sam p'r tmo nima n'č več. Tkoj Tito ratou diktator pretež'n šele po smrt (za 'ne pa še dons ne).

Ja, 'ldje mamu tače »vodi'ne«, kak'ršne s zaslužmo, pa kak'ršne smos sami nared'l. Gun so sam izkorist'l ugodno prilko pa našo neumnost, pa zajahal tga kona, kse j'm je sam ponujou.

No vidte, takš'n je biu »Popust 2011«, 'n sam karneval, tokrat u čist d'rgačn'h režijah k't pa ponavad. Star fotr' teh so pa čpel uzad za usmo tmo pa ulekl svet na vajetah tko, k't so vot'l. Vidu j'h pa ni uben, sej so že zdaunej zapust'l jaunost. Use to se vid dons sam še po tmo, kašne šole so mel fotr' od današn'h igraucou.

Tkoj ed'n od naš'h igraucou naredu svoj doktorat, poj pa prašou svojga fotra, kje biu fot'r več dok-

torat'm, kva bo zdej od tga mu. Moj pa ta odgovoru: »Do zdej s govoru use sorte oslarije, pat nobed'n ni v'rjeu, zdej bo pa glih toko, razlika usam ta, d' zdej ne bodo verjel od doktorata zagvišan resnic«.

Pa praute, d'j u Europ univerza samostojna, avtonomna. Ja, sej m'rbit se to res tko vid, u resnic ma pa pousod svoje prste umes, pa usi ta druj majo prste neč not u univerz.

Sam u Rajo smo pa uhka sreč'n, d' zad nimamo ubene univerze, p'r nas odlagajo te sam fotre od doktoratou. No, na ta način Raj pod Triglavam že zdaunej z vajat'm viža v's svet. Sam vajat majo zmerej dva konca. Mau pejte po teh vajetah na eno stran, paute najd'l kočijaža (fotra?), poj pa še mau na drujo stran, paute najd'l uzdo od kona, k uleče uso to kočijo. No, u tej kočij pa čpi use tist, k'r nam kaže televizija pa cajt'ng', pa tko naprej. Ja, ta kočija ma k'r štir kolesa, kso cirkus' današ'nga žiu-lena.

Ja, tko ratuje Raj pod Triglavam odlagališe tist'h 'ldi, k tle, u našmo Rajo čakajo, dab odšli gor k sv. Petro, d'b j'h spustu u ta prau raj, č' gaujo pa kdaj res vid'l, pa še ni sigur'n, sej sv. Pet'r velik teh nažene k'r br'z božje sodbe naraunast dol k Luciferjo u Peku. U tmo cajt, kpa čakajo, majo pa u rokah uzde, kj'h ne morjo sp'stit, kso j'h že 'nkrat zagrabil.

Čej pa use to, pa sami poište, sej jest usga za vas
tud n' mor'm podevat, pa tud lub sem ne več, ks'm
tud sam že st'r pa kme že tud čaka sv. Pet'r.

Spusti Zeus u votvo gvavo blisk,
poj pa ta z gromam zadoni,
Zeuso se to nekam čud'n zdi,
sej raz'n hrušča n'č drujga ni.

Ves hrušč okoli volitev nima nobenega drugega
efekta kot nekaj ruin. Ustvarjenega ni nič novega,
nič, kar bi lahko ponudili drugim, za kar bi ti bili
pripravljene menjati svoje novitete. Votlo grmenje
pač ni koncert, čeprav bi ga lahko imenovali tudi
»koncert narave«.

'r dohtarjo

Jpa šu Mrkač k dohtarjo (tko, k't že velikrat u ta zadn'h cajt'h), pa zdu t'm, kse čaka, d' te začnejo obdelvat (en praujo d'j to »čiči pa čakii«). Pa se pogovarja s sosedam, pa mo ta reče, d'j dons tle že ta tretjič.

»Ja, koko pa kej deva ta dohtar, a ste zadovol'n?«

»Ja, a ste že kdaj slišou za tist vic, kje p'ršva ana k ginekologo. Sestra jo sp'sti not'r, poj pa 'n cajt not, poj pa pride v'n. Jo pa sestra bara, kokoj kej bvo. Ta se pa 'n cajt ungau, pa m'nca pa ubenga pamet'nga gvasu. No, poj pa na v's p'rganane le reče:

»V'ste, glih tkoj bvo, k't p'r k's'nmo automehaniko. Jpa reku nej se sleč'm, toj bvo glih tko k't drgot, poj pa reku, nej se razkreč'm, poj po uzeu 'no rolko pa se nano ulegu na hrb't, pa se zapelou podme, pa začeu nekej št'fnat p'r men t'm spoda. Ja, to sem je prou čud'n zdevo, sej to še uben druj ginekolog ni počeu.«

Poj pa sestra n'zaj: »Ja, v'ste tkoj to, č' ste prej automehanik, pa greste na univerzo na medicinsko fakulteto, pa se izučete 'nga nouga foha. Use k'r ste prej počel noste pa še zmerej s seboj.«

No, glih tkoj bvo pa zad'nč tle. Do zdej s'm obletou že velik ambulant pa bol'nc, pa ni bvo 'nčer tko, k't

pa tle. Pousod so m'n von nastaul stou, tko, d' so me uhka gledal u oči, tle sej pa dohtarca usedva na svoj stou, umes aparatura, poj pa jest. Sedim gor na tistmo stou k't afna, se stegujem pa 'nkok'r ne mor'm dosečt, d'b se vidva z dohtarco iz oči u oči. Zmerek s'm biu velik preniz'k (ja sej bva pred mano 'na prou mejhna ženska), al pa velik previ-sok. Pom pa dohtarca reče, d' ma stou 'n heb'l, s kermo se uhka spustim, pa sam nastav'm, tko k't sem lub. Jest to nardim, 'sm biu pa n'enkrat še niži. Ja, poj pa 'n cajt telovad'm, poj sem pa 'nkrat pos-reč, d' pocilam to mau bliž, ja, ampak čist prou pa še zmerek ni bvo.

Pousod dr'got so m' dohtar sami nastau'l čist to-č'n tko, d' sva se gledova iz oči u oči, tle pa tače ko-lobocje. Pousod so dohtarje nared'l sami tist, k'r so rabil, tle more pa pacient telovad't, tko k't je doh-tarjo prou.«

»Ja, veš toj tko, k't so j'h učil. K'r se naučiš, to tud znaš.

Veš, s'm biu ankrat u Münstro, pa som rek'l, d' se t'm borejo prot bolniš'nčn'm bolezn'm, pa d' so ugo-tov'l, d' zdraunik pred operacijam umivajo roče, pa odprejo pipo, se umijejo pa spet zaprejo pipo. To b' bvo pa glih toko, k't das neb rok n'č pral, sej so po pran svoje roče spet zastrup'l s tist'm, k'r so pred pranam prnes'l na pipo. No, tko so naštimal pou-

sod automate, kso koj odprl vodo, kje dohtar prnesu roče h pip, pa tud koj ugasnil, kj'h je odmaknu. Mel so dvojno korist: porabil so velik m'n uroče vode pa še higieno so rešil.

No, tle pa uben n' razkuž tist'h roglou, na čere natakneš gor guavo, kse gledaš z dohtarj'm iz ksihta u ksiht. K'sm biu p'r dohtarjo na senč'n stran Alp, so usi use razkužval, s čem'r je p'ršu pacjent u stik, tle pa uben, pa nej bo to dohtar al pa sestra. U Lublan so razkužvale use sestre pa uben dohtar, tle pa uben. Ja, zgleda, d' majo u Lublan tiste ta male žvauce tko zdresirane, d' se bojejo sam dohtarjou, ne pa sest'r, z'to se morjo te z nim posebej ukvarjat, dohtarj'm se pa ni treba.

Ja, vidte tko je, č' izobražujejo dohtarje tko, k't je Zeus izobražvou svoje potomce, d' so usi nekej več, d' so božji otroc, usi ta druj so pa zato tle, da j'm odnašajo rit na ovink'h.

Ja, tle prsegajo dohtarje še zmerej na Hipokrata (poj pa pomešajo uso to staro grščino, kse jo niso niti učil, pa rata use to hipokritovo), u Münstro u sever'n Europ pa prsegajo na kodeks zdrauniške etike. T'm so že zdaunej zapust'l bogove, pa se lotil raj hanseatske etike, čer so 'ldi obglav'l, č' se je niso držal pa jo prek'rš'l. T'm so se že pred sedm'm stoletj'm raj odločil za etiko, k't pa za bogove pa se usekal s kral'm pa gusarj'm. Poj so se oprijel use

sorte protestou (kalvinizem, protestantizem, ..) pa se demokratiziral, pr' n's pa še use po klasič'n naprej, sam bogou so se mau menal pa razmnož'l.

Ja, dokler bo ljudstvo (demos) tko ritoliz'n, bodo tud bogou pa use »onostranstvo«, dožvel zvo mau sprememb.

Ja, tle s bodo bogou še naprej mencal svoje roče, ne dab sj'h pral, tle ne rabjo ubenga automata, sej teče samo od sebe use tko faj'n, k't von vočjo, zakva bs' pa poj še pral roče?»

No, Mrkač mau zakoune, kje pa vedu, d' tko al tko n' more n'č spremenit, sje pa reku, nej gre use sk'p p'r hudič, pa se odpravu dam. Doma sej pa barou, čej naša družba res tko klasična, koko poj naprej:

- po Hipokratovo in hipokritovo, tko knas druj gonjo pa tišijo, al

- po Sokratovo, ksje uzeu raj žiulene, k't pa d'b se pustu nategvat vosl'm, al pa

- s' poiskat k'šno drugo pot, pa pognat use sk'p p'r hudič.

No, to se pa sami odločte!

Douh pa pobešen nosou

Pa sta dva prijatva zdeva u 'nmo parko pa se pogovarjova use sorte, kvaj učas bvo pa koko so se mel, kso ble mvad, pa tko naprej.

No, poj pa ed'n use to popisou pa dau tiskat. To sej pa poj ponov'l še večkrat, še večkrat sta se pogovarjova tud z druj'm prijatlam iz mvadost pa so se tud sk'p spominal, kokoj bvo učas, pa kva use so dožvel, pa ušpič'l.

Poj pa naekrat vog'n u streh, paj biu ed'n skregan z us'm sk'p. Pa zakva? To uben od p'rjatvou ni mogu ugotovit pa tud ne razumet.

No, so pa posval 'no babo k negou bab na pozvedvane, d'b zvedva, z'kva use to.

Ja, usi sk'p niso razumel, d' so se cajt' od njihove mvadost s'm spremen'l, d'j od njihove mvadost, o ker so govor'l pa sanal, pa do dons, ratavo mrs kej nouga. Č' ne drujga so se usi poženil, čvekal pa o cajt'h pa razmerah, kso ble še ledik pa frej. Ja, prej so sami odločal, kam pa u kva seujo utikval, dons so pa nataknen, j'h pa babe obesjo če, kam'r te vočjo, pa k'd'r čjo. Zdej pa cepetajo na tistmo obešau'nk pa se uhka derejo kok'r čjo, efekta pa ubenga.

Ukolšne pa babe j'h sam s'm pa če sp'stejo s svoj'h obešau'nkou pa vajet, poj pa ponorejo, pa devajo še več oslarije, k't pa t'krat, kso ble še frej. Ja, ampak sam u misl'h, sam sanajo uhka o nih, sej za kej ta zares'nga, pa tko nimajo več žofta. Sam k'šna oslarija pa s'm pa če še zmerej rata,

Poj pa babe ukol ovinkou pa po »pošt« za kej tačga zvejo, poj pa vog'n u streh, desc pa spet m'rš na obešau'nke. Ja, še b'l fejest jpa to, d' so desc te obešau'nke sami nared'l, babe so j'h sam ponucale, ja desc so te obešau'nke nared'l 'nkrat u 'nmo kratkmo cajt svojga norena, babe j'h pa zdej uporabljajo zane v's žiulene.

Ja, zakva so pa ble tko neum'n pa neprevid'n?

Zdej so pa ed'n drujmo fouš za te obešaunke, svoje preklinajo, prjatl'm j'h pa prvošjo. No, od tle pa tud use zdrahe pa douh nosou.

na iz Raja

»Zapri klun pa odpri ušesa!« jreku Gorjanc svoj bab'nc, k gaj že nekej cajta osirova, čvekava pa tko, d' 'nkok'r ni mogu povedat, k'r je mu. Vona pa še k'r naprej svojo lajno.

»Ja sej s'm vedu, d' lajne nimajo ušes!«

Poj sej pa naveličou pa šu u oštarijo med svoje p'r-jatle, kso mel doma ist andu.

Paj barou soseda:

»A veš Lojz, kašnaj razlika med lajno pa babo?«

»??«

»Ubene. Ubena nima ušes, obe sta gluhe pa obe v's cajt čvekata. Jpa čist mejhna razlika: baba čveka zmerej k't navita, lajna pa sam t'krat, k'd'r je navita.«

Poj pa desc dam, pa prau bab:

»Če pa maš ti tist fed'r, kt' pogana lajno, d't skoz teče? Do zdej s'm mislu, d' vem use o teb, ampak zdej s'm se pa spomnu, d' tega fedra p'r teb še nis'm vidu.«

Baba pa u roče metvo pa po desco:

»Sej s'm vedu, d' ne veš kva pogana ta svet, sej še 'nkol nis mu u rokah metle. Toj tist fed'r, k drži svet pokonc. Jest z no panam tebe, predsednik ulade pometa po svojmo kabinet, cesar pometa med gen-

eral'm, pa tko n'prej. Ja metva j' tist simbol, kje ured'n tok k't žezlo, zato stas bva učas tud podobna. Ja, metva je simbol vladana.

Viš toj tist fed'r.«

Poj pa desc počakou do večera, pa bab ukradu metvo. Zutrej jpa začeu pometat, še pred'n je baba ustava. Ja, sej desc zgodej ustajou, Gorjanke so pa rade še mau poležale (tko k't usa gospoda), d'j sonce pršu v'n pa č' sej dau še tud mau dle.

No, poj gaj pa baba poklicava na frušt'k, sej pa začeu muzat:

»Na viš, dons m'm pa jest žezu!«

»Ja, ampak sam tok cajta, dokler jest spim!«

No, tkoj p'r Gorjanc'h, č' pa mis'lte, d'j drgot po Rajo drgač, me pa pokličte, bom pa uzeu besedo n'zaj.

Kis, *Planta, Clemidium*

Bvoj to u 6. stol., k u naš'h kraj'h že douh cajta ni bvo ubenga miru, kb' mog'l u naše kraje za cel'm hordam razn'h potepinou prit Slovan. Bvoj po tist'h hud'h caj'h, kj'h je pstiva za sabo ta velč povod'n, kje bva tko huda, d' že od Noetov'h cajtou ni bvo huj. Bvoj po tist ta velč kug, kje tko zdevova prebivauce, d' m'rs če ni u ceu vas ustau žiuga ubenga človeka, bvoj to t'krat, kso se cele horde ldi selile če, čer so mis'le, d' j'm bo bol, ja bvoj glih prot konc teh hud'h cajtou, kso se začel zbirat sk'p ldje, kso še ostal, pa se skušal dogovort, koko pa zdej naprej. Pa so se zmenil, daujo ceu Raj pregledal, d' bojo ved'l, kva pa kokoj zdej, koko pa kvauj za nard't.

Pregledal so poti pa nasela, poj so se pa zbral p'r ta velčmo župan t'm u Benel, na svetno otok, čer j'm bodo stal ob stran usi bogou, ta star pa ta nou, d'ujo uhka pršle do pametn'h rešitu. Na ta zbor bnej p'ršu tud patriarhou posvanc pa usi župan (kr j'h je ostavo) pa tist, kso pregledal uso pokrajino.

Pa sta poročova dva, d' sta šva prou dol do Krana, kso mo rekle Rimlan Carnium, po ist pot, kso jo zgrad'l Rimlan, d' so zno povezal usa rimska nase-la pa cevo pokrajino s sosed'nmo Noricam, ksej začeu t'm na tistno potok, kse mo reče Ukova.

Veliče vode so odnesle use mostove sam ta visoč most č'z Zavr's'nco jše ustou.

»Od Carniuma gor je do Bipliuma (Duplje) (t'm, kse odcep pot prot Clemidiumo) use praz'n, most č'z Bistrco je odnesen, č'z vodo 'ldje hodjo al peš, č' pa majo kona pa jahajo. Poj sva šva pa po pot naprej use do t'm, kse pot spuša dol u dolino k Sau pa po kvanc gor na Lub'nsk pole, od kod'r se vid 'lpo Lub'n, ta jpa čist praz'n, 'nčer ubenga človeka.

Poj sva se spustiva dol do Peračce, do če, čer je biu učas zidan most, ja biu, dons ga pa ni več. Poj pa u Perašk kvanc nauzgor pa do vrha, čer se pot cep na tisto, kgre prot Stranc'm, pa na to, k gre na Risje pa na v's Polansk, t'm kso mel Rimlan svojo postojanko, kso j' rekle Ris. Tud tlej use praz'n, zapšen, tko k't je zapšena Batranca. 'ldje so se zatek'l na drugo stran Save, če prot Kam'n Goric pa Brdo, čer se počutjo varne, kje use tko zakrit, d' se z Dežele n' da vid't.

No, poj sva šva naprej, če do Prevala, čer se vid naprej če u Clemidium, na levo dol pa u Radolco pa Planto. Nisva šva naraunast u Clemidium, sva raj šva u Radolco, kje tud usa pusta, pa č'z grab'n čez na Gradiše, čer so Rimlan nared'l 'no mejhno trdnauco Planto pa postav'l not tud svoj svetišè. Sam do tle niso nared'l nobene vozne poti, taj tekva iz Prevala naraunast u Clemidium, kje biu ta glav'n

Rimsk središe u naš'h kraj'h, nejprej s svetišam, poj pa s cerkujo, upraun'm poslopjam pa z us'm ta druj'm. Tle ni ustau n'č, usej porušen, sam nekej nekdanj'h sužnou se še kvat če ukol, k b' nej vahtal tist, k'r je še ustau, za une, kso jo podurhal če prot Oglejo. Te pasejo kone t'm na ta velčmo trav'nko Kležneko, mi pa rečemo tmo Lesc. S'm prhaja velik poti, use tko, k't d'b biu Lesc 'n sonce pa povezan z žark'm z druj'm kraj'm. Sam vozna pot gre naprej sam prot Vrb pa naprej prot Sevo (Sedo). Od Seva ni ustau n'č, sam tista cerkuca gor u Pečeh. Ja, u ceumo Rebroybiu Pod Pečmi od us'h štir'h naselij sam še Smokuč skorej ceu, usi ta druj pa več al m'n zmanšan.

Poj sva šva pa če č'z most naprej prot Bel. Trdnava gor na Gradiš, kje vahtova pot, k teče t'm zad, je čist razrušena, Beva pa tud. Sam t'm so 'ldje ostal, kso se prej poskril pa začel gradit spod med potok'm nove lesene bajte. Gor je pa ostava tud naselbina na Ajd'n, kam'r so se zatek'l kristjan iz naš'h krajou.

Poj sva se pa vrniva nazaj na most pa šva če č'z Breg, kje biu tud izpraznen pa č'z Savo čez na Clieno (Breg) pa u Zasp, čer je tud use zapšen, sam so se začel že naselvat 'n gorjansk sorodnik.

No, od t'm sva pršva tle gor Na Peči u Benel, hteb župan, dauš že naprej vedu, kva pa koko.«

Toj bvo zvečer tistga dne, ksta se urniva, an druj dan na Votok sta pa to ponoviva. Ja, tko sta govoriva tista dva, ksta bva t'm na drujo stran p'r Stranc'h.

Kašne so pa povezave pa kvaj znim če prot Primorsk, t'm, čer je zdej nova bizantinska obvast, t'm kam'r so naselil Langobarde (dolgobradce), pa t'm čer je na Gradežo patriarh, pa t'm, kam'r so se zatek'l naš t' premož'n krščansk Polanc, pa tist, kso učas ble legionarje. To sta pa poročova tista dva, kstas ogledova ta konc.

»Ja, midva sva pa šva če dol do Bače, prou če u dolino, kam'r so že naš prednik postav'l svetiše, poj so pa nan postav'l svetga Lenarta, tistga, k varje popotnike. T'm je še use, kokr je bvo, t'm ni uben'h sprememb. Zatoj poskrbu patriarh u Gradežo, sej poskrbu, d'j bva pot tle čez zmerej varna, rekl so mo pa Poreston. Tle se ni dost spremenvo, sam usej zvo zdevan, zmatran od usga hudga, k'r je švo tle skoz.

Tle se vočjo poti na tisto, kpele prot Bohin pa na tisto, kpele prot ta drujmo uzgod'nmo sedvo, kpele u Seuško dolino, od t'm pa na use sorte strani: prot Jevouc pa od t'm prot Benel, pa prot Riso, pa prot sredn'm del'm seuške doline pa od t'm tud u Creino.

No, m'dva sva pršva če č'z Jevouco, toj po ta nejkrač pot. Taj sam zapšena predus'm če gor na Ricman je use podrt, v's Žreu je zlizan, tko, d'j ko-mej prehod'n. Naprej gre pa pot b'l po raun'm, t'm jpa še k'r uporabna.

Nazaj sva šva pa č'z sedu dol do (Ajdouskga) Gradca pa Santroma (Bitne), čer ma patriarh svojo postojanko pa naprej na Jereko (krajo, kmo patriaršk rečejo Artara?), čer je zvo mau 'ldi, sam stoji pa še use. Poj pa nauzgor na Pokluko pa dol na Bevo, čer tud ni n'č ostavo. No, kokoj pa od t'm do s'm, pa sami v'ste.

Sam nobene od teh poti niso ble k'd'r kol prevozne. Voz sej dau uporablat sam na raun'm na kratke razdale, teh jpa tle tko mau, d' se to 'nkol ni devou. Pa tle so Polanc tko al tko uporablat sam tače vozove, k't so j'h mele rimske vojske u Alpah, kso mel med koles'm 3 (beneške) čeule ($3 \times 0,348 = 1,05$ m)«

Tko sta pa govorva una dva, ksta šva če do Primorske.

Poj sta pa poročova še una dva, ksta pregledova use od Šmarjete nauzgor po juž'n stran Save, pa med Savo pa po hrib'h čez če u Boh'n. T'm je u skrit'h kraj'h ustavo še use tko, k't prej, še več, 'ldje so se z Dežele zatek'l u te zakotne, skrite kraje. Tista nasela ob star rimsk cest so se osula, ta tle pa p'rcej m'n. Tud tlej gospodarva narava, sam

Idje so se mogl velik b'l oprijet kmetvana, predus'm j'h je pa rešvava žvina, sej zemva zvo svab rodiva. Deva jbvno velik več, ldi m'n, prdeuk pa svabš. Za rudarene ni bvo cajta, pa tud bal so se hod't če na Primorsk, kje bvo pa use tko souvažno. Tko so obdelval predus'm rauninske predele, sej so bva pobočja usa izprana pa nedonosna. Tko so ble prisil'n, d' se umaknejo u raunine po b'l skrit'h dolinah, kso j'h je še edine uhka prežvele. Po hrib'h gor, t'm kso mel pa prej svoje niuce, so pa zdej pas'l žvino. Ja, žiulene jratou velik teži, k't je biu pa prej. Toj bvo sam šen životarene pa čakane nane bol cajte.

Ris

Teče pon dolin, kse j reče Rajsja, 'n potoč'k, kse mo reče Rajs. Ta dolina jdouga pa sega del'č gor prot zgor'nmo konc Ledev'nce, na druj stran pa čist dol do Save. Na uzhod'n stran te dolinej Ledev'nca pa Gorica, k spodej prehaja u Resje (Risje) oboje pa voč Rupa, iz kere teče v'n Rajs, naprej dol so pa še Trnova reb'r, Pvat'č z Žalam, pa Lisičji rep (ja, zgleda že tko, k't, d'b ležava Rupa glih med ta leumo pa ta des'nmo stegnam 'ne Babe). Na zahod'n stran jpa raunina, u ker je not Babja dolina, poj pan hribčk pa spet raunina poj pa Batranca, pa »Na policah« poj pa pride Seu pa Komuraušce. Use

toj povezan s potmi, k j'm rečejo »gabeve«, k tečejo preč'n po rebr'h nauzgor.

Uzhod'n od tga so pa postav'l Rimlan svojo postajo, kso j rek'l Ris, tko, k't sej ceu predeu tud imenvou že velik stoletij prej. Ja use toj biu 'n predeu matere zemle – Babe, s svojo vukno (Rupo) pa potočkam iz te vukne.

No, tač Ris' niso sam p'r nas, ampak tud u Seušk dolin (V risju = Hom – jugozahodno od Bukovice).

Planta

Raun'm predel'm se še dons reče pvata. Sam ta ime (Plata, Planta) se pojaula tud t'm, čer so ble ne-jprej halštatsk p'rselenc iz področja sv. Lucije, kše ni bvo uben'h Keltou al pa Rimlanou, kva šele Nemcou. Planta ni rastlina ampak Pvata (Plata) - plošča, podob'n tmo, k'r dons pomen »planota«. Tko sej iz današ'nga Predtrga vidvo Gradiše – rauna pvata z dvignen'm robov'm – okop'm, k't n'k's'n talar, tasa, kse mo u ladinšin pa furlanšin pa tud u rezjanšin še dons reče »plat«, v italijanšin pa »piatto«).

Nekdan Gradiše, za kermo so ostal spodej na pobočjo obramb'n jark' pa nagrob'nk', kam'r so u sred'nmo veku poj postav'l novo cerku (k'r dvakrat) pa farouž. P'r tmo so pa use stokrat prekopal pa pozidal pa unič'l use k'r je prej tam bvo. Usaj do ca-

jtou »Gradiša« tud zadna kopana več ne morjo prit, sej globi, k't v geološko osnovo ledene dobe tko več uben n' rije.

Clemidium

»K'r je sred lesa«, nasele, kleži sred nekdanja gozda / medium Les, »K les medium«, kje prej pokrivou uso to pokrajino (kgaj bvo treba izkrč't, kultivirat, d' sej van uhka postauvo nasele).

Nasele, za kermo so ostal mozaik' pa pokopališe z nagrob'nk'm, pa »Grob'lce«, pa »Farouške grob'lce«, pa »Kležnek«, predus'm pa ceva pahlača poti pa cest, kše dons vodjo u Lesce, takrat'n cent'r Dežeze.

Use toj bvo treba nard't še pred'n je p'ršu kršanstu s svojmo Klemenam, sej so nasele imenval ob svojmo nastank pa ne smrt, kje bvo use to pokopan.

»Les« je zelo stara osnova, ki sega v halštat. Po do-sedanjem gledanju naj bi bil tod v tem času povsod samo gozd, skozi katerega so vodile poti iz Koroške proti Primorski (bronasta doba), ob katere so se v halštatu »pod gorami« naselili Karni – Gorjanci, Gorjaki, še poznejši Stranci. Ker ni bilo opravljenih nobenih arheometričnih raziskav – peloda, izotopov, magnetne resonance, infrardečega snemanje, itd. (do sedaj so ob gradnji avtoceste tod našli samo nekaj bikoničnih kladic in z detektorjem preiskali okolišni teren, če bi lahko še kaj odkrili), resnih, te-

meljnih znanstvenih raziskav (arheometričnih) pa ni bilo, ki bi nam lahko povedale kaj o poljedelski preteklosti tega področja. Večina našega vedenja temelji na 130 let starih raziskavah, ob takratnem arheološkem znanju in možnostih, to pa je danes že zelo vprašljivo. Poleg tega pa se zaradi takratnih netočnosti mnogo najdenin ne da več zanesljivo lokalizirati, saj se neprestano zamenjuje Radovljico z Lescami in obratno, tako varirajo lokacije za nekaj kilometrov, kar je z današnjih vidikov (GPS lociranje na nekaj centimetrov) nesprejemljivo.

Cliena – Breg (pri Zasipu)

Kraj kjer so v srednjem veku bivali Rainmani, na podaljšku rebri, na kateri je tudi Zasip s svojo cerkvijo in rimskodobnimi ostanki. Na Bregu arheološke najdenine, srednjeveške utrdbe in skromni rimskodobni ostanki (in z dokaj bogatimi v Zasipu). Na Bregu se spusti rimskodobna (tovorniška) pot, ki prihaja z Bleda, navzdol k bredišču na Savi, nato se pa zopet dvigne na Breg (pri Žirovnici). Verjetno se je nekoč celotno področje današnjih dveh Bregov (zasipškega in žirovniškega) imenovalo Cliena. Na obeh lokacijah rimskodobni ostanki.

Cliens – lat. varovanec

Cliena –varovana (pokrajina, prehod, ...)

Clin – furlansko viseč, nagnjen

Jevouca

So Gorjanc ved'l, d'j boh iz j'vouce naredu babo tko, d'j na j'vouco povožu roko, pa d'j uzeu boži dreuc, pa po boži podob naredu babo, pa d'j to naredu t'krat, kmoj bvo dohcajt, pa ni mu kej drujga devat pa kje mislu, d' bo naredu nekej seb u ve-sele. Use to sej dogajavo u Bohin, t'm pa rečejo babam Mina, tist'm ta mvad'm pa Minč.

Ved'l so tud to, d'j povožu na jevouco gor svojo božjo roko pet'h prstou, pa'j ratova gvava, roče, noje, pa trup. Poj pa izpulu u rajo svet dreuc na tri vrhove, paj z'nim odmeru t'm, k'je Minčko razcepu noje, pa še 'nkrat povožu gor svojo božjo roko, paj zrasva brkonšca, pod no sej pa nardiva češpla.

No, po tmo božimo muštr' so pa poj 'ldje imenval tud use druj, k'r je mel s tmo k'šno zvezu. Tkoj me-va bohinska Baba celo vrsto svoj'h sorod'nc drgot u Bohin pa tud drgot u Rajo.

Tko majo Kuplenčan svojo Babo, kma svoj zob (skavo, peč), u nej pa vukno, Tko majo Jamnčan svojo Babo s svojmo zobam, kmo rečejo tud Rigl, č' ma pa pod nim svojo vukno pa n' vem.

Drgot majo pa podobne situacije, sam imena so mau drgačna, pa ne velik.

Use to so Gorjanc zved'l od Bohincou, nihov'h bratou. Niso pa ved'l, aj bva to jevouca, a Jevouca. Slišal sej uboje glih, pisat pa tko al tko niso znal,

d'b to uhka ločil. No, tko so ratal prou fouš K'plenčan'm za tisto nihovo Babo, pa Babi zob pa vukno pod nim, pa na tist hribč'k nad to vukno, k mo rečejo Skledarjouc, s kerga so pošilal signale po ceumo blejskmo konc Raja.

Glih toko so ble fouš Mlinan'm, kso mel zad hrib Gradiško Stražo pa u nej vukno Srepno, pa povezavo z Skledarjoucam, pa tist pu'c gor na vrh, od koder so častil bogove pa pošilal signale z vognam po ceu okolc, z dimam pa če na Mlečno cesto, čer so ble nihou ta star pa j'h vahtal.

So pa rek'l, d' tko pa že n' more bit, d'b ble glih von br'z usga. So pa rek'l sej mamu mi tle svojo poglejsko vukno (kj' dons rečejo poglejska cerku), nad no pa hribč'k Stouc, sej to še bol, k't pa t'm.

Spod na rauninco pod tistmo hribč'kam so pa postav'l svojo vas Poglejšco. Mau prot zahod od vasi jbva pa že zdaunej 'na vukna. Tko so mel svojo vukno, svoj st'denc (Krasco) pa svoj hribc (Stouc), s kerga so uhka gledal tud na Stou pa Triglau, na Skledarjouc pa del'č po ceu dežel, tud če na Lip'nšk grad, čer je biu poj u sred'nmo vek doma nihou gospod Ortenburžan.

Konc sred'nga veka, kje ta stara vere že skor čist crk'nva, so pa postav'l 'n grad'č, iz kerga bse nej tud vidvo po ceu Dežel. Sam kašne signale b' nej pa od t'm pošilal pa kermo, to se niso mog'l več spom'nt.

melcar pa negou žebrane

Bvoj konc 15. stol. Šmicar je biu ed'n zadn'h, kso se na seusk stran pod J'vouco ukvarjal z šmelcanam rude. Negou prednik po mater'n stran so že več sto let prej železar'l gor zad za Papežam. Toj bvo še u tist'h cajt'h, ksej ed'n od nihov'h prednikou prženu k hiš, kje ostava po tist'h hud'h cajt'h brez usakga desca. T'krat so grof prpelal iz Fran-kouske kmete-rudarje pa dal enga h nam, d' sej uženu z 'no našo pred'nco. No, tkoj pršu k hiš tud nou pisane Taučer. Tkoj hiša dobiva tud nou zna-ne.

P'r hiš so ble pred to veliko nezgodo plajarje, toj tist, kje skrbu za mehove pa toplene u peč. Toj počeu poj tud ta nou Taučar, kje tmo reku šmelcane. Tegaj u svoj posu upelou 'n plajar z Vošč, čer so glih začel opušat peč sv. Heme pa se selt nauzdol na izvir Lip'nce, čer so postav'l novo fužino. Grof so vot'l, d' tud na drug'h negov'h kmetijah preidejo na bolš način železarena. Tko so negove tri kmetije na Pečeh, kso prej železarle zad za Papežam, začele železart spodej pod Bodešam. Sam zdej so se razmere že zvo spremenile. Kmetje so ratal b'l samostoj'n, zavedal so se svoje urednast, pa tud svoj'h možnost pa se niso vot'l več ukvarjat s stvarmi, s ker'm so mel sam skrbi pa n'č korist, sej sej u Lip'nšk dolin železarstu zmerej hitrej razvijou,

s tem pa tud konkurenca. Tko sej za železarene odloču sam ed'n, ta druj so pa raj izboljšal kmetvane, sej bvo nezasedene zemle dost. Predus'm so se pa začel ukvarjat s tovorenām pa barantanām.

Tko so se tud p'r Tajčarjo začel delit pa špecializirat. T' starej brat Jur je dobiu kmetijo, ta mvaj Lenč pa železarene. Prženu sej iz spodne vasi u zgorno vas, pa dobiu za doto s sabo šmelcane. Lenč (Lenart) je biu kovač, kje devou use sorte orodje pa druj železje, kso ga rabil okoliš'n kmetje.

Spod u grabno jmu kovač'nco, kam'r so okolišan vodil podkovat kone. Ta kovačija jbva učas doma u spod'n vas Na Pečeh, po tist'h ta hud'h cajt'h sej pa zvo skrčva, zdej joj pa Lenč spet oživu. Prej je bva del ceuga vaškga železarena.

Do t'krat so šmelcal gor na Žlidrouc, ksej po ta nov'm reče Žnidarca. Do t'krat je bvo šmelcane doma u ta spod'n vas tko k't d'rgot po drug'h kmetijah pa vaseh. Vas je meva skupno peč, deu pa razdelen po posamezn'h hišah. Tko so ble učas p'r Tajčarjo plajerje, t'krat sej p'r hiš še rekvo »P'r Žlindro«.

Poj po tist'h ta hud'h cajt'h, kje vas bva zvo p'rzadeta u sred prejš'nga stoletja, jpa šmelcane pojenu, sej ni bvo ldi. Šmelcal so sam še za svoje potrebe. No, zdej jpa p'ršu cajt, kje bvo tud to preveč.

Muhoučou iz Seva jzad za Žlindrco na Lemouc izsekou velik rout, tko d' sta se naš pa Muhoučou rout združiva, gor so pa zdej gonil velik žvine, kso jo poj prodajal če na Primorsk. Spod na Taležo pa Padežo so mel pa seče, čer so nakos'l travo za sno, d' so z nim prefutral žvinio č'z zimo.

No, tkoj tud Lenart (negou zaščitnik je še dons u spod'n vas spodej pod Gradišam) začeu svojo kovačijo širt, postavu spodej na potok na druj stran Save novo peč, kjj mehova poganova voda. Kje biu potočk mejhn, moj mogu nard't bajer, d' sej nabravo dost vode, d'j uhka spravu skoz 'n toplene. Šmelcova sta še sk'p z bratam po ta star korošk manir.

Ja, koko sej pa use to sk'p sploh začeu, sej sred prejš'nga stoletja kmetija skor p'ršva preč?

T'krat so p'rulek'l grof s Frankouske pa Koroške nekej 'ldi, d'b uživel kmetije, tkoj tud pršu nihou prednik pa se uženu s ta domačo hčerjo. Kso govor'l po frankousk pa korošk, jbvno umes velik nemšk'h besed, so mo rek'l Tojčar.

Grof so mel pa na Brd'h tud ta drugo fužino, p'r ker so mel spod p'r Grabnarc tud peč sv. Heme pa kovač'nco. Ta peč jpa poj, kso preselil use sk'p na Lip'nco, ratova odveč. T'm so šmelcal še po ta star manir, tko d' so zrav'n žebral.

No, poj so pa grof 'nga tačga vošanskga žebouca - plajarja posval k nam, d'j tle vodu use sk'p. No, tle so pa tud p'rnes'l peč sv. Heme s Koroške, kje nadomestiva tisto, kso jo mel prej Brjan gor u Jurčkoumo (Plajarjoumo) rout. Tko so deval B'rjan pa naš na ist način z istmo znanam pa žebranam, nejprej u gmajn poj pa spodej p'r vod.

Tkoj u Lenčou družin ostavo železarene še iz zvo star'h cajtou, še iz pogansk'h cajtou in tko so deval še tud zdej tko naprej. Lenčou voča jprenesu pa predau v's železarsk znane z us'm skriunost'n pa žebranam uret na Lenča, v's kmetvane pa na starejšga Jurja.

Poj sej pa Lenart p'rženu u zgorno vas na kmetijo, kje bva u proštijšk'h rokah (Naša Gospa sveta na Votok) uzeu sabo v's železarene, sej bva to negova dota.

Oba brata sta 'lpo napredvava. Jur je povečou števiu žvine z rot'm, kj'h je mu na J'vouc, pa hondlanam, Lenč pa z kovačijo pa šmelcanam. Sam želez pa hondlane z nim sta p'rnašale več k't pa kmetvane, Lenč jbiu tud b'l prfrigan pa znou izkorist't usako prilko. Tkoj tud kupu nekej zemle (rotou) pa mu tud nekej kon, kj'h je rabu za nost les pa rudo, pa use ta druj, k'r je rabu p'r šmelcano pa hondlano.¹

¹ Ja use to nam p'rpoveduje radolšk urbarje:

No, kso pa ldje začel topit rudo u pečeh, sos pa mog'l p'rdobit tud bogove, d' so j'm pomagal. Paj biu toplene uspeš'n sam č' ses p'rporoču bogov'm, kso tmo povedal, koko jo more topit. Ja, šmelcane jbiu še zmerej božji opraviu, skor tko k't maša. P'r tmo so ble sk'p usi ta domač pa pomagal p'r tmo svetmo deu, pa še k's'n sosed so ble zrav'n.

Ta glav'n je biu pa plajar, kje use vodu pa zrav'n žebrou use tist, k'r so mo zapust'l voča, pa k'r je p'rpelau do tga, d'j biu v's šmelcane uspeš'n.

Spraule so usi sk'p okol peči, pokleknil, se usi 'lpo zaz'r'l u zemvo, kj'm je use to radodar'n dava, poj pa plajar začeu žebrat.

Nejprej sej p'rporoču bogov'm za uspeš'n toplene z žebranam, še pred'n je zakuru svet les. Poj pa zakuru svet les, bogou so pa skrbel, d' sej use 'lpo odvijau, to pa tko, k't sej ž'bravo.

»O Voča naš, stoj nam ob stran k bomo žgal ta svet vog'n pa pošilal gor med zvezde naše prošne za uspeš'n plajane pa devanje voka..

Petter muchouez zu seel hat j **gereut** ander Ly-mouiza grossgereut unnd arbeits noch daran und dinst nichtz.

Leonnhard Schmid j gereut im Tales, so vor Muchouez gehabt, 8 šil..

Pošilamo t gor ta nejprej anu daritu anu te prosimo za en sveti shegn.

Ta nejprej oh napramagani magočni boh Sabbath, jas grešni človik se perporočam inu saklenam, de nam ubenmo koker svojmo sino povedou, kbo peršu ta prau cajt, koko se vouka deva. Use toj pr men u moj dušč saklenen s sedm'm kolčencam, kj'h uhka odpre sam tvoja gnada. Te basede naujo nkol našribane, bodo pa sam zacahnane na tvojmo mest u svetmo kot naše hiše.

Tko mo zdej zažgal ta svet vog'n, ta nejprej na ta pobož'n način s svetmo lesam poj pa še dodal mau braške, da bo vog'n vedu kva pa koko ma za devat pa kam ma use sk'p za p'rpelat.«

To sej nardivo, poj pa žebouc začeu sam po tih'm žebrat, tko d' ga druj niso razumel, usak sam jpa vedu kva ma za devat.....

No, kje biu pa šmelcane fertik, sej pa tist, kje topiu, pa usi tist, kso mo pomagal, z 'no fešto zahvalu bogov'm, kso j'm stal ob stran, pa d' j'm je use sk'p tko 'lpo ratavo.

Tko so ratal tud usi, kso se ukvarjal s svetmo vognam, svet možje, tko tud tist, kje rudo topiu (plaj'r) pa tist, kje kovino predelvou (kovač).

'ldje so prav'l, d'j šmelcane trajou tok cajta, dokler niso pozabil na ta stare bogove pa dokler so spoštval use navade pa žebrane. Kso pa to pozabil, jpa prenehou tud šmelcane. Tko so se ta star bogou maščval, kj'h niso več spoštval, pa se sam obračal k svoj'm svetnik'm pa praz'nval njihove godove. Te ta nou svetnik pa niso n'č ved'l od šmelcana, zato j'm tud niso mog'l n'č pomagat, zato so ble brezplodne tud use prprošne k nim.

Ja, tokoj z us'm t'm bogov'm, dokler j'h častiš pa j'm žrtvuješ, tok cajta so milost'n, k pa pridejo nou, so pa ta star neuporab'n pa poj tud kmau pozablen.